

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

19. Ratio à priori cur illicitus sit amor cuiusvis creaturæ propter ipsam.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

381

Cr. 7.

Lib. de agri
Christi. 13.

solus de tristitia dicit: *Seculo tristitia mortem operatur; hinc enim quia seculi amor mortem operatur: & simili omnino modo dicere possunt: seculi gaudium, seculi spes &c. mortem operatur.* Hinc Augustinus: *Negativa est mundum istum diligere & ea qua nascuntur & transiunt pro magno habere, & ea contempserit: & pro his laborare ut acquirantur; & latere cum abundaverint; & tunc ne pereant, & contristari cum pereant; & his irasci, quorum opera pereunt.* Quapropter quicumque motus illos correctos & rectos habere volet, amorem corrigat necesse est. Nam ubicumque amor rei aliojus temporalis extinctus fuerit, ibi continuo & absens cupiditas, & presentis lætitia, & periclitantis metus, & amissa tristitia, & spes, & ira, & cetera perturbationes, quas amor eius parturit, extinguuntur. Et quia per unumque amor, nisi multum ferveat, & ipse à flammis & fumi magnitudine sese prodat, in visceribus animi, & nescio quibus anfractibus occultissimis latet, ut oculos hominis semetipsum curiosissime explorantis subterfugiat; ad alios affectus oculi convertendi sunt, qui tanquam notiores, magisque sensu perceptibiles & minus vari, simplicius ac sincerius elamare solent, ex qua radice pullulent. Ita quemadmodum sursum ascendendo ex rivo fontem

deprehendimus; sic ex alijs animi perturbationibus amorem, unde nascuntur. Et hoc est, quod Augustinus dicit: *Et utique cum alij sunt nobis temporalia, putamus quod non ea diligamus: sed cum abesse ceperint, invenimus qui simus; hoc enim sine amore nostro aderat, quod sine dolore nostro discedit.* Ita dolor amissi boni est testis amati. Quod simili omnino consideratione de ceteris, quoque affectibus dici potest. Non enim sentimus, sine quibus rebus esse aut equo animo aut egre possimus, nisi cum vel abfuerint, vel jam possesse aueruntur, vel periclitantur, vel obtineri nequeunt. Tunc enim amor non amplius seipsum dissimulare potest: tunc erumpit in cupiditatem, in tristitiam, in metum, & similes pro circumstantiarum diversitate motus. Unde Augustinus de amoris explorandi modo dixerat: *A voluptatibus carnis; inquit, & a curiositate supervacanea cognoscendis, video quantum affectus sui posse refrenare animum, cum eis rebus caris, vel voluntate eum abfuit, vel necessitate eum desunt. Tunc enim me interrogo, quam magis minusve mihi molestiam sit non habere. Fieri enim nullo pacto potest, ut si amore homini velut membra conglutinata sint sine molestia divellantur. Et hæc de ceteris affectibus ex amore promanantibus satis.*

Lib. de vera Relig. c. 47.

Lib. 10. Confess. c. 37.

CAP V T X I X.

Ratio à priori cur illicitus sit amor cujusvis creaturæ propter ipsam.

IAM verò operæ pretium est considerare, quæ ratio esse possit, quod sine peccato non possit creaturæ rationalis amor herere in creatura; sed eum in creatorem retorquere necessarium sit. Non hic rationem quaero, quæ ex præceptis Dei positivis petatur; *Nolite diligere mundum; Nolite conformari huic seculo; Diligite Dominum Deum vrum &c.* Quæ ex Scripturis undique sonant, & in præcedentibus prolata sunt; sed rationem, quam ipsa rerum natura legis æternæ stabilita veritate suppeditet, & cui ista præcepta Dei positiva nitantur. Hæc verò mihi non videtur alia, quàm quod illa sit naturalis creaturæ rationalis conditio, ut naturæ ordine infra Deum, juxta creaturas alias rationales, & supra corporalem collocata sit. Infra Deum quidem tanquam naturalem Dominum & Creatorem suum, à quo habet ut sit, & sine quo non potest habere ut bona sit: juxta creaturas rationales tanquam pares & locias suas: supra corporalem tanquam naturam inferiorem, voluntati necessitatique rationalis naturæ famulantem. Hic ordo æternæ legis incommutabili veritate constitutus, & ipsis naturis rerum profundissime infixus est: qui proinde sicut ab increata ratione & voluntate tanquam æternæ lege sancitus est; ita & à creata ratione

& voluntate servari debet, nec nisi perversa & peccante voluntate perturbari potest. Lex enim æterna non est aliud, quàm illa eadem increata divinaque ratio vel voluntas Dei, videlicet naturalem conservare iubens, perturbati verens. Ordo autem ab omnibus rebus servatur amoribus velut ponderibus: *Pondus enim, ut Augustinus, est imperus quidam cuiusque rei conatus ad locum suum.* Sic enim ignis, & aer sursum; aqua, & tellus deorsum, pondere unumquodque nititur, ut in loco sibi divinitus constituto servet ordinem suum: quod nisi pervenerint, tanquam minus ordinata, inquieta sunt; si pervenerint, ordinantur & quiescunt. Pondus autem creaturæ rationalis est amor ejus: *Amor meus; inquit ille, pondus meum; illo feror quodcumque feror.* Quod usque adeo verum est, ut pondera rerum potius amoris, quàm amor ponderum effigiem gerat; & illud potius illum, quàm iste illud imitetur. Deus enim cum universas mundanæ machinæ creaturas ordinatissime conderet, omnia non solum in mensura, & numero; sed etiam in pondere disposuit, quo in suam quodque locum tenderet: ideo à creatura rationali, tanquam à sibi proxima incipiendum ordinem, pondus ei voluntatis & amoris impressit; ubi appareret, quanti quidque in appetendo, fugiendo, præponendo, post-

Lib. 22. con Faust. c. 27

Enarr. 1. in Psal. 29.

Lib. 13. Confess. cap. 9.

ponendoque penderetur. Sed cum creatura corporalis amoris velut rationalis impulsus non esset capax, pondus ei loco amoris datum est, juxta illud: *Velut amores corporum momenta sunt ponderum, sive deorsum gravitate, sive sursum levitate nitantur*: ita enim corpus, sicut animus, amore fertur, quocumque fertur. Et istius ponderis impulsu decentissimus creaturarum omnium corporaliū ordo servatur, ut quo quidque gravius leviusve fuerit, eo inferiorem superioremve locum summo conatu petat, & in eo velut suæ naturæ gaudio conquietat. Quod nisi fieret, summa rerum corporaliū esset perturbatio, & turbati ordinis pervertitas, quam velut antiquæ confusionis chaos merito sapientia judicium improbaret. Cùm igitur ille proprius, si naturam spectes, creature rationalis esset locus, ut tota quasi in medio inter increatam & corpoream naturali ordine collocata consisteret, pondus amoris ei infusum est, cujus impetu tributum sibi divinitus ordinem peteret, adeptumque tueretur. Amoris enim illa natura est, ut amantem rebus amatis subijciat & inferiorem faciat. Quod enim amatur, dominatur animo, & imperiosa quædam potestate servire, & facere amantem cogit quodammodo quicquid jubet. Ex quo nascitur, ut amator quibuslibet rei amatæ perturbationibus perturbetur, diversisque vultibus ejus, vultum suum ineluctabili tractu (nisi amoris jugum excutiat) aptare cogatur. Hinc ejus præsentia lætatur, absentia cruciatur, periculis angitur, zelo uritur, & in omnes affectus pro re nata mutatur & vertitur. Vnde hoc, nisi ex illo amoris imperio, quo in amantem animum velut inferiorem atque subiectum res amata dominatur, eumque in seipsum veluti superiorem legibus amoris velut ponderis quo feratur, ordinat? Cùm igitur sola veritas immutabilis, quæ verus Deus est, sit ratione & rationali creaturâ superior, illi soli sicut naturæ lege subiecta est, etiam amoris pondere subijci & servire debet. Quod si facit recta, justa, virtuosa est, & in genere suo optima, & ordinatissima, cùm virtus sit creaturæ rationalis optimus status; & virtus non sit aliud, ut Augustinus, quàm ordo amoris; & per amorem velut pondus anima in ista naturæ suæ medietate, infra supremam, supra infimam, juxta medium, prout mandatur æterna lege, teneatur; quæ, ut Augustinus, *infimum est, ut omnia sint ordinatissima*. Quod si amorem illum à supremis, hoc est, à Deo, & illâ æternâ incommutabilis veritatis lege deflectit, ut vel in medium illo pondere amoris in seipsa delabatur, vel ulterius, in id quod infra se est, corporalem scilicet creaturam, perturbat ordinem æternæ lege stabilitum; dum vel se sibi ipsa per pondus amoris subijcit, ut se admirans, sibi que ipsi per superbiam placens, alijs animabus gestiat se præponere, quas ei pares & socias esse naturalis ordo fecit; vel alijs rebus amore inherens, illis se subijcit quas ei subditas esse oportebat, & ea bona sibi constituit, quibus ordinandis beneque tractandis

ipsa utique deberet esse bonum. Propter quam naturalis ordinis perturbationem justissime eadem illa lege, quæ ordinem naturalem conservari jubet, perturbari vetat, velut inordinata & perverta damnatur. Hæc est ergo radix malitiæ, quæ in omni amore rebus creatis inherente reperitur, quod per illum velut pondus, anima extra ordinem suum moveatur, dum inordinatè sese vel æqualibus præponit, vel inferioribus subijcit. Tetigit hanc radicem Augustinus multis locis: *Vides profecto, inquit, in ista distributione naturarum, quid summè sit, quid infimè, & tamen sit, quid mediè, maiusque infimo, & minus summo sit. Summum illud est beatitudo, (id est, Deus, fons omnis beatitudinis) infimum, quod nec beatum esse potest, nec miserum, scilicet corpus. Quod vero medium, vivit inclinatione ad infimum miserè; conversione ad summum, beate vivit: Qui Christo credit non diligit infimum, non superbit in medio (scilicet supra alias animas, quod amore sui-ipsius fit) atque in summo inherere sit idoneus. Et hoc est totum quod agere videmur, movemur, ascendimus. Et lib. 6. Musica: Non ergo invidemus inferioribus quam nos sumus (id est, corporeis rebus) nosque ipsos inter illa, quæ sunt infra nos sunt, & illa quæ supra nos sunt, ita Deo & Domino nostro opitulante ordinemur, ut inferioribus non offendamur, solis autem superioribus delectemur. Delectatio quippe quasi pondus est animæ, delectatio ergo ordinat animam. Vbi enim erit thesaurus tuus, ibi erit & cor tuum: ubi delectatio, ibi thesaurus: ubi autem cor, ibi beatitudo, aut miseria. Nihil verius dici potest. Impossibile est enim, ut ubi cor, hoc est, amor ac delectatio (quæ in hac re idem sunt, cùm finis amoris sit delectatio) rei cuiusque præterquam soli Deo affixa fuerint, non confestim miseria consequatur: nec miseria sine peccato esse ullo pacto potest. Et inferius idem tractat explicatius: Amor inferioris pulchritudinis animam perturbat, quæ cum in illa (pulchritudine) non modo æqualitatem, sed etiam ordinem diligit, amisit ipsa ordinem suum: nec tamen excedit ordinem rerum; quandoquidem ibi est, & ita est, ubi esse, & quomodo esse tales, ordinatissimum est. Aliud est enim tenere ordinem, aliud ordine teneri. Tenet ordinem seipsa tota diligens quod supra se est, id est, Deum, socias autem animas tanquam seipsam, id est, propter Deum quem diligit. Hæc quippe dilectionis virtute inferiora ordinat, nec ab inferioribus ordinatur. Et in libro 1. de libero arbitrio: Quæ (conturbabilia ac temporalia) quamquam in ordine suo rectè collocata sint, & suam quandam pulchritudinem peragant; perverti tamen animi est & inordinati, eum sequendus subijci, quibus ad nutum suum ducendus potius divino ordine ac iure prælatus est. Et libro de vera Religione: Est autem vitium primum anima rationali voluntas ea facienda quæ verat summa & intima veritas. Sæpissime autem docuit, ut supra latius declaravimus, quod summa veritas, hoc est, lex æterna iubet auertere amorem à temporalibus, & eum mandatum convertere ad æterna. Vnde statim etiam in libro jam citato de vera Religione declarans, quid veter illa summa & intima veritas, sic clarè & præclarè*

15. de Civit
cap. 22.

Lib. 1. de
lib. arb. c. 6.

385

preclare atexit: Est igitur quoddam bonum, quod si diligit anima rationalis, peccat, quia infra illam ordinatum est: quare ipsum peccatum malum est, non ea substantia, qua peccando diligitur. Ecce, quam difertis verbis protelatur, peccatum esse diligere bonum quod infra arietam ordinatum est; idque ideo, quia infra illam ordinatum est. Hoc ipso enim quo bonum inferius diligit, infra illud ipsamet amore deprimitur, cui, inhaerendo supremis, superferri tenebatur. Vnde & libro primo de sermone Domini in mente: Omnes natura in ordine suo gradibus suis palabra sunt: sed de superioribus in quibus rationalis animus ordinatus est, ad inferiora non est declinandum. Nec quisquam hoc facere cogitur; & ita si fecerit, sine iusta defensione puniatur. Non enim hoc committit iustus.

Hinc est quod Augustinus sapere arguit in creatura rationali hoc solum, quod anima summis fruens, ad corporea, ad inferiora, ad id quod minus, est, inclinavit affectum. Nam hoc ipsum, ad minus voluntate declinare, relictis summis, quibus iubetur & potest inhaerere, vitiosum est: quia declinat ad aliquid minus amore, quam cui inhaerere potest, & iusta est; facitque se deteriorem, quam a Deo facta est: quod aeternae legis veritate non licet. Et quae dicitur a veritate atque sapientia separatio, peruersa voluntas est, qua inferiora diliguntur. Et ad verius Secundinum Machaem: Propterea nihil sunt quae facta sunt, cum superiora ad inferiora declinant: ubi est omne peccatum, & omne quod dicitur malum. Et uberior in consequentibus, ubi & ratio peccati in huiusmodi amoris motu, quo animus extra ordinem suum tendit, accuratè tangitur: Descere non iam nihil est, sed ad nihilum tendere. Cum enim ea quae magis sunt, declinant ad ea quae minus sunt, non illa in quae declinant, sed illa quae declinant descendent, & minus esse incipiunt quam erant: Non quidem ut ea sint, ad quae declinaverunt, sed pro suo genere minus. Non enim cum animus ad corpus declinat, corpus estotior, sed rationem defectivo appetitu quodammodo corporaferit: ita & Angelica quae in sublimitate, cum magis delectata est suo dominatu in seipsa, ad id quod minus est inclinavit affectum, & minus esse cepit quam erat, & pro suo gradu tetentur ad nihilum. Quanto enim quae res minus est, tanto vicinior nihilum est. Cum autem isti defectus voluntarie sunt, rectè reprehenduntur & peccata nominantur. Vbi vides apertissimè, hoc ipsum asseri esse peccatum, voluntario motu, hoc est, amore veluti pondere ad minus, hoc est, inferius bonum tendere, quam illud, cui naturali ordine rationalis creatura subiecta est. Nempe quia perturbat ordinem, quantum in se est, sibi divina lege praestitutum, & se inferioribus subiecit, & ita tendit ad nihilum, & ipsa corrumpitur. Quisquis enim quod seipso est deterius sequitur, sit & ipse deterior. Eundem defectum, & ideo culpabilem voluntatis motum etiam explicat in libris de Civitate Dei, ubi de defectu Angelorum ad fruendum non corporibus, sed seipsis loquens: Deficitur, inquit, non ad mala, sed male: id est, non ad malas naturas, sed ideo male, quia contra ordinem naturarum ab eo quod summe est, ad id quod minus est. Quod exemplis hominis, per avaritiam, luxuriam, iactantiam, superbiamque deficientis ad bona inferiora, declarat. Et in libris de libero arbitrio: Voluntas aversa ab incommutabili & communi bono, & conversa ad proprium bonum, aut ad exterius, aut ad inferius, peccat. Et mox accipit: Motus ergo ille aversionis, quod fatetur esse peccatum, quoniam defectivus motus est, (hoc est, ideo est peccatum, quia per illam a superiori bono ad inferiora deficitur) omnis autem defectus ex nihilo est, vide quo pertinet. Et libro secundo eiusdem operis de libero arbitrio explicat quid ille sit motus amoris, quo ad fruendum tenditur inferioribus bonis, quibus amor inhaerebat: Restat igitur, inquit, ut eius sit proprius iste motus, quo fruendi voluntatem ad creaturam a creatore convertit. Vnde illa sancti doctoris definitiva sententia: Dixisti mihi Domine, voce serui in aurem interiori, quod hoc solum a te non est, quod fess. c. 11. non est, morisque voluntas a te qui es, ad id quod minus est; quia talis motus delictum atque peccatum est. Cuiusmodi sententia ab Augustino passim repetuntur: quibus ipse cuiuslibet peccati rationem explicat sive mortalis sive venialis. Duplex enim est ad commutabile bonum ab incommutabili bono, hoc est, Augustini phrasi, ab incommutabili veritate, & aeterna lege defectus; unus, quo voluntas ita deficit, ut incommutabili bono praeponeat commutabile, sic videlicet, ut si articulus temporis occurrat, quo necessario alteratur vel Deus vel creatura relinquenda est, deserto Deo praeponeatur creatura: qui defectus voluntatis ad inferius bonum peccatum est aeterna morte puniendum. Tunc enim non tantum actu, sed & habitu avertitur ab incommutabili bono. Alter est, quo actu quidem avertitur ab aeterna veritate, hoc est, Dei praescripto, quo iubet avertere amorem a temporalibus, & ad aeterna convertere, non tamen habitu: hoc est, non creatori creatura, sed creaturae potius creator anteponitur amore, si alteruter deserendus esset; tamen actu, vetante aeternae legis veritate, homo creaturam perfrui velit. Neque enim ullum omnino peccatum est, quantumcunque veniale, quod non illa lex aeterna vetet, & quo non illa aeterna lex, hoc est, ipsa (ut Augustinus explicat) divina ratio vel voluntas Dei in actu ipso negligatur. Tam enim prohibet divina ratio seu incommutabilis Dei veritas, non esse officiosè mentiendum, quam non esse fornicandum, sed unum levius, alterum gravius. Vtraque tamen veritas negligitur ac deseritur; ab utraque avertitur in ipso actu animus, dum creatura contra praescriptum eius frui cupit: sed in leviori, animus habitu Deo coniunctus manet; neque enim

Lib. 12. de Civit. c. 8.
Lib. 2. de lib. arbit. c. 19.
Ibid. c. 20.
Lib. 3. de lib. arbit. c. 1.
Lib. 12. de Civit. c. 11.
Lib. 1. de Civit. c. 12.
Lib. 1. de Civit. c. 12.
Lib. 1. de Civit. c. 12.
Demerib. Enly. c. 2.

R

sub in-

sub interminatione dissolvenda amicitia prohibetur: in graviori & habitus diligendi & actus abruptur. Secundum hanc igitur duplicis defectus considerationem, generalissimè in omni peccato defectum aliquem Augustinus intelligit ab incommutabili bono, hoc est, ab aeterna illa lege & veritate, qua quod non est aliud nisi factum, dictum, vel concupitum contra legem aeternam. Illam enim non solum habitu diligere, sed in omni omnino actu, & voluntatis motu, & ratione, & cogitatione precipimur sequi, illam attendere, illi inhaerere. Hæc enim est illa, quæ institutum est, ut omnia sint ordinatissima. Impossibile est autem non esse ordinatissimum, quod in omni voluntatis motu legem illam, hoc est, aeternam de agendis & non agendis veritatem diligamus & sequamur. Quod si facimus, recte facimus, sin minus, sine dubitatione peccamus: quia id non facimus, quod præscribit incommutabilis veritas esse faciendum. Avertimur ergo ab illa actu diligenda, dum avertimur à sequenda. Et ille est defectus, quem Augustinus in omni peccato agnoscit, & prædicat, ab incommutabili bono; quia illud ordinatissimum est, ut in omni voluntatis motu & actione diligamus. Quod à me fortassis aliquis excogitatum esse ad hanc stabilendam doctrinam suspicari posset, nisi ipse seipsum luculentissimè Augustinus exponeret: Qua de re illustris est locus in libro de Mendacio, ubi ex professo de mendacis officiosis disputat, per quæ posset honorabilis personæ pudicitia violentè in vasa custodiri: Quapropter quoniam nemo dubitat meliorem esse animum corpore, integritati corporis integritas animi præponenda est, quæ in aeternam servari potest. Quis autem dixerit integrum animum esse mentientis? Etenim libido quoque ipsa rectè definitur appetitus animi, quo aeternis bonis qualibet temporalia præponuntur. Nempe saltem quantum ad actum diligendi, si non quantum ad habitum diligentis. Nemo itaque potest convincere aliquando esse mentientium, nisi qui potuerit ostendere, aeternum aliquod bonum obtineri posse mendacio. Sed cum tanto quisque ab aeternitate discedat, quanto à veritate discordat: qui autem mentitur, à veritate discedit (quod & in veniali mendacio non minus quàm mortali locum habere perspicuum est) absurdissimum est dicere, discedendo

Lib. 22. cont. Faust. cap. 27.

Lib. 1. de lib. arb. cap. 6.

Lib. de mendacio c. 7.

A inde posse ad boni aliquid aliquem pervenire. Antè est aliquid bonum aeternum, quod non completitur veritas, non erit verum: & idè nec bonum erit, quia falsum erit. Ut autem animus corpori, ita etiam veritas ipsi animo præponenda est: ut eam non solum magis quàm corpus, sed etiam magis quàm seipsum appetit animus. Ita quippe erit integrior & castior cum eius potius immutabilitate, quàm sua mutabilitate persistat. Ecce lucidissimè declaratum, etiam in peccatis venialibus hominem à veritate discedere, hoc est, ad inferiora deficere, & idcirco peccare, quia aeterno illi bono saltem actu aliquid temporale præponit. Nam & libido illa, quam definit, omnia omnino peccata complectitur, ut supra declaravimus; & mentientem, nempe quemlibet etiam venialiter, sicut per se perspicuum est, discedere, seu deficere ab aeterno & incommutabili bono, hoc est, à veritate proficetur. Illi enim potius, quàm ulli alteri temporali bono, amore adhaerendum esse ipsa aeterna veritas jubet. Vnde generalissimè Augustinus dicit alibi: Tunc cuique non est bene si melius esse potest. Quare si nobis potest bene esse cum ipsa veritate, male sumus cum quolibet vestigio veritatis; id est, creatura; multo ergo desertus, cum extremitate vestigi; quando carnis voluptatibus adhaeremus. Et radicem istius mali tangens, quæ est in pervertenda carnis voluptate, hoc est, quæ quolibet sensu in carne perficitur, sic statim addit: Non quia malum est natura corporis, sed quia in extremi boni dilectione turpiter volutatur, cui primis inhaerere fruique concessum est. Et in alio libro adversus Manichæos: Propterea corpora diligendo peccamus, quia spiritalia diligere & iusticiam iubemur (nempe aeterna illa lege, qua iustum est, ut omnia sint ordinatissima) & natura possumus; & tunc in nostro genere optimi & beatissimi sumus. Nam ut alibi verissimè & generalissimè dicit: Id solum rectè diligitur, quod nunquam bene amittitur, hoc est, solus Deus. Si id solum rectè diligitur, ergo aliud quodcumque perversè diligitur. Et alibi: Amandus igitur solus Deus est, omni verè iste mundus, id est, omnia visibilia continentia. Solus amandus, quia ille solus verus est & grat. rationalis animæ cibis. Et ista quidem ratio, quæ ex natura deficientis istius amoris, & perturbati naturalis ordinis petitur, à priori sumpta est.

Lib. 6.

lib. 1.

Lib. de lib. arb. cap. 13.

In fontibus

Aug. de civ. dei

lib. 1. c. 10.

lib. de mor. Eccl. 22.

lib. de nat. & grat. cap. 10.

Lib. de lib. arb. cap. 13.

Lib. de nat. & grat.

CAPYT